

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN

CONTEMPORARY SOCIETY

12 - THE MITZVAH OF LIVING IN ERETZ YISRAEL

OU ISRAEL CENTER - SUMMER 2016

A] IS THERE A MITZVAH TO LIVE IN ERETZ YISRAEL?

A1] KEY SOURCES IN CHAZAL

1. וְהוֹרֵשְׁתֶּם אֶת-הָאָרֶץ וַיִּשְׁבְּתֶם-בָּהּ כִּי לְכֶם נָתַתִּי אֶת-הָאָרֶץ לְרִשְׁתָּהּ אֲתָהּ

במדבר לג:ג

The Torah states that we will [must?] conquer Eretz Yisrael and settle in it. What is the nature of this statement - a promise? a recommendation? a mitzvah?

2. אמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה. מעשה ברבי אלעזר בן שמוע ורבי יוחנן הסנדלר שהיו הולכים לנציבים אצל רבי יהודה בן בתירה ללמוד ממנו תורה, והגיעו לציידן וזכרו את ארץ ישראל. זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם וקראו את המקרא הזה (דברים יא:לא-לב) [כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן לְבֹא לְרִשְׁתָּהּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-ה' אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לְכֶם] וַיִּרְשְׁתֶּם אֲתָהּ וַיִּשְׁבְּתֶם-בָּהּ: וַיִּשְׁמְרֶתֶם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל-הַחֻקִּים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים ... אמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה! חזרו ובאו להם לארץ ישראל.

ספרי דברים פרשת ראה פסקא פ

Chazal praise the mitzvah of living in E.Y. to the point that it is equivalent to all other mitzvot!

3. הכל מעלין (ר' עובדיה מזרענוורא - את כל בני ציתו אדם כופה לעלות עמו לירושלים) לארץ ישראל ואין הכל מוציאין. הכל מעלין לירושלם ואין הכל מוציאין

משנה מסכת כתובות פרק יג

The Mishna deals with mitzvah of living in E.Y. tangentially when it discusses the obligations of marriage and the ketuba. If one spouse wishes live in Israel or in Jerusalem, they can force the other to go. If the other refuses, they are considered to be guilty of having broken the marriage. Similarly, neither spouse can insist that the family leave Israel or Jerusalem¹.

4. רבי זירא הוה קא משתמיט מדרב יהודה, דבעי למיסק לארעא דישראל. דאמר רב יהודה: כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה, שנאמר (ירמיהו כו:כב) בְּבִלְלָהּ יִבְאֵאוּ וְיִשְׁמְרוּ יְהוּדֵי

שבת מא.

On the other hand, we see another position in Chazal expressed by Rav Yehuda - that it was (at least in his time) prohibited to move from Bavel to E.Y.!

1. The actual halacha is **more complicated than this** - ask a she'ela if relevant!

A2] THE RAMBAN'S POSITION

5. מצוה רביעית שנצטוונו לרשת הארץ אשר נתן האל יתברך ויתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה. והוא אמרו להם והורשתם את הארץ וישבתם בה .... ואמר עוד (עקב ט) ובשלות ה' אתכם מקדש ברנע לאמר עלו ורשו את הארץ אשר נתתי לכם וכאשר לא אבו לעלות במאמר הזה כתוב ותמרו את פי ה' אלקיכם ולא האמנתם לו ולא שמעתם בקולו, הוראה שהיתה מצוה לא יעוד והבטחה. וזו היא שהחכמים קורין אותה מלחמת מצוה. .... שנצטוונו בכיבוש ובישיבתה. .... הרי נצטוונו בכיבוש בכל הדורות ואומר אני כי המצוה שהחכמים מפליגין בה והיא דירת ארץ ישראל עד שאמרו ... שכל היוצא ממנה ודר בחוצה לארץ יהא בעיניך כעובד עבודה זרה ... אם כן היא מצות עשה לדורות מתחייב כל יחיד ממנו ואפילו בזמן גלות כידוע בתלמוד במקומות הרבה.

השגות הרמב"ן לספר המצוות שכחת העשין

The Rambam does **not** count the mitzvah of living in Eretz Yisrael in his list of the 613 Mitzvot. The Ramban disagrees and rules that the mitzvah is min haTorah and that there are two parts to it - (i) a mitzvah on the Jewish people as a whole to conquer the land and not to leave any part of it under foreign rule or desolate; and (ii) a mitzvah on each individual to live in Israel.

A3] THE RAMBAM'S POSITION

6. לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עכו"ם ואל ידור בחוצה לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד ע"ז ...

רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה יב

In the Mishne Torah, the Rambam does however bring the obligation to live in Israel and not to leave! How does this fit with his not counting the mitzvah in the 613?

- Some commentators² understand from the fact that the Rambam does not included Yishuv E.Y. in the 613 mitzvot that the Rambam rules that the mitzvah is Rabbinic.
- Others³ understand that the Rambam agrees the mitzvah is min haTorah, but is just not included separately in the 613 as it comes under the rubric of the mitzvah to remove the leadership of the 7 nations⁴.

7. נראה לי, כי מה שלא מנאה הרמב"ם (בכלל מצוות עשה) הוא לפי שמצוות ירושת הארץ וישיבתה לא נהגה רק בימי משה ויהושע ודויד, וכל זמן שלא גלו מארצם. אבל אחר שגלו מעל אדמתם, אין מצווה זו נוהגת לדורות, עד עת בוא המשיח. כי אדרבה, נצטוונו לפי מה שאמרו בסוף כתובות (דף קיא), שלא נמרוד באומות ללכת לכבוש את הארץ בחזקה. והוכיחו מפסוק "השבעתי אתכם בנות ירושלים...אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ", ודרשו בו שלא יעלו ישראל בחומה. ומה שאמר הרמב"ן, שהחכמים אמרו כי כיבוש הארץ הוא מלחמת מצווה, זהו כאשר לא נהיה משועבדים לאומות. ומה שאמר עוד שהחכמים הפליגו בשבח דירת הארץ, זה דווקא בזמן שבת המקדש קיים. אבל עכשיו אין מצווה לדור בה. וכן פירשו התוספות שם. ועוד ראייה שאין בו מצווה, ממה שאמרו שם, "כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה, שנאמר "בבלה יובאו ושמה יהיו". ואם היה מצווה בדירת ארץ ישראל בכל הזמנים, איך יבוא נביא אחרי משה לסתור את דבריו? והרי אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה, וכל שכן שאינו רשאי לסתור! המאמר שהביא מ"ספרי", שבכו וקראו המקרא הזה, "ירשתה וישבת בה", נראה לי שעל שלא היה בידם לקיים מקרא זה, לפי שהיה הבית חרב, היו בוכים, והראיה ממה שקרעו את בגדיהם, שנראה שעל החורבן היו מתאבלים, שאם מצווה זו היתה נוהגת גם לאחר החורבן, למה בכו וקרעו את בגדיהם? והלא גם עתה היו יכולים לקיימה! לכך נאמר שבוודאי מצווה זו אינה נוהגת אחרי חורבן הבית, שייבנה במהרה בימינו, אמן!

מגילת אסתר על השגות הרמב"ן לספר המצוות שכחת העשין

- A third position is put by R' Yitzchak de Leon (early 16C Italy) in his commentary - Megilat Esther. He understands that the Rambam does not hold there to be a mitzvah of Yishuv E.Y. at all after the Biblical conquests. This position has been challenged by many later authorities. One of his proofs is from the '3 Oaths' (see below)

2. S'dei Hemed Ma' arekhet Eretz Yisrael, in the name of Knesset HaGedolah to Yoreh Deah 239; also Ar'ah DeRabanan quoting responsa of the Radvaz

3. Avnei Nezer Yoreh Deah Vol. 2, no. 454.

4. One of the principles of the Rambam in counting the 613 mitzvot is not to separately count details of that mitzvah

A4] TOSAFOT'S POSITION

8. הוא אומר לעלות כו' - אינו נובג בזמן הזה דאיכא סכנת דרכים. והיה אומר רבינו חיים דעכשיו אינו מלוך לדור בא"י כי יש כמה מלות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולין ליזכר בהם ולעמוד עליהם.

תוספות מסכת כתובות דף קי:

Rabbeinu Chaim in Tosafot appears to take the position that (at least in those times) there was no longer a mitzvah to live in E.Y. They give two reasons why people did not make Aliya: (i) the danger was very severe (even compared to living in those times in chu'!) and (ii) the hardships in Israel made it almost impossible to keep the mitzvot hatluyot ba'aretz.

Note that this opinion of Rabbeinu Chaim is a minority view which is not followed by the main poskei haRishonim - even the Rosh who usually brings the opinions of Tosafot. Furthermore a number of significant Ba'alei Tosafot themselves made aliya in the 13C, included the great R. Shimshon of Sens. In any event, neither of his reasons appear to apply today.

A5] SHULCHAN ARUCH

9. ד אמר האיש לעלות לא"י, והיא אינה רוצה, תצא בלא כתובה. .... אמרה היא: לעלות, והוא אינו רוצה, יוציא ויתן כתובה; וה"ה לכל מקום מא"י לירושלים, שהכל מעלין לא"י, ואין הכל מוציאין משם; הכל מעלין לירושלים, ואין הכל מוציאין משם. ה יש מי שאומר דהא דכופין לעלות לא"י, היינו בדאיפשר בלא סכנה, הילכך מסוף המערב עד נוא אמון אין כופין לעלות, ומנוא אמון ולמעלה כופין לעלות דרך יבשה, וגם דרך ים בימות החמה, אם אין שם לסטים

שולחן ערוך אבן העזר הלכות כתובות סימן עה

10. בלא סכנה - עבה"ט לענין אם בזה"ז מצוה לעלות לא"י כו' ועיין בתשו' מעיל צדקה סי' כ"ו אודות שלשה חברים שרצו ליסע לא"י הם ונשיהם ובניהם הקטנים בני שנים ושלוש שנים והב"ד שבעירם רוצים לעכב על ידם שלא ליסע עם בנים הקטנים מחשש סכנה פן לא יוכלו לסבול צער טלטול הדרך ונענוע הספינות ושינוי האויר ושאלו האנשים ההמה אם ימנעו מנסיעה זו או לא ואם יחושו לגזירת ב"ד בזה. השיב לענין אם בזה"ז מצוה להעלות לא"י הנה הרמב"ן מנה מצוה זו בכלל מצות מקרא דזירשתם אותה וישבתם בה וכי היא שקולה נגד כל המצות (כדאיתא בספרי). וגם התה"ד בפסקיו (סי' פ"ח) הפליג בה איברא התוס' בכתובות בשם ר"ח כהן כו' אמנם הרי"ט בתשו' סי' כ"ח ובח' לכתובות הוכיח דאיוה תלמיד טועה כתבו על שם התוס' ולא דסמכא היא כלל והדין עמו וכ"כ בעל נתיבת משפט.

וא"כ כל הזמנים שוים לקיום מצוה זו וכן מבואר מכל הפוסקים ראשונים ואחרונים ... ודאי דלא ס"ל הא דר"ח כהן וגם מ"ש התוס' שם דאינו נוהג בזמה"ז דאיכא סכנת דרכים הא ודאי דאף בזמן הבית כל שהיה בו משום סכנה גלויה לא נאמר לכוף לעלות וזה משתנה לפי הזמן. וכבר כתב המבי"ט ח"ב סי' רי"ז הכלל בזה כשכל הסוחרים אינם נמנעים יכולים לכוף כו'. .... וגם הרבנים היושבים על איי הים כתבו שעיניהם ראו בכל יום נוסעים דרך ים לקצוי ארץ עם ילדים קטנים כו' ולכן נראה דאף אם יגזרו ב"ד שבעירם שלא לנסוע מטעמים הנ"ל רשאים לסמוך על אלו אשר עיניהם ראו ההיפך. ....

פתחי תשובה אבן העזר סימן עה

B] THE 3 OATHS

11. (בז) השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ: .... (ג) השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ: .... (ד) השבעתי אתכם בנות ירושלים מה תעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפץ:

שיר השרים

Shir Hashirim, which relates the intense love between God and the Jewish people, contains three 'oaths', each with similar wording, that the Jews would not arouse the love of God too soon, before He really desires it

12. רבי זירא - ההוא מיבעי ליה לכדרבי יוסי ברבי חנינא: ג' שבועות הללו למה: אחת - שלא יעלו ישראל [בחומה] [כחומה] (רש"י - יחד זיד חזק); ואחת - שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל שלא ימרדו באומות העולם; ואחת - שהשביע הקדוש ברוך הוא את העובדי כוכבים שלא ישתעבדו בהן בישראל יותר מדאי

כתובות קיא.

Chazal understood these 3 oaths to be: (i) a promise by the Jews not to rebel against the non-Jewish exile; (ii) a promise by the Jews not to 'go over the wall' i.e. take back E.Y. from the non-Jews; and (iii) a promise by the non-Jews not to oppress the Jews too severely

13. ריש לקיש הוי סחי בירדנא. אתא רבה בר בר חנה יהב ליה ידא. אמר ליה: אלהא! סנינא לכו! דכתיב (שיר השירים ח:ט) אַם-חֹמֶה הָיְיָא נִבְנְהָ עֲלֵיָה טִירַת כְּסָף וְאִם-דָּלַת הָיְיָא נְצוּר עֲלֵיָה לִיחַ אָרֶז. אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כולכם בימי עזרא - נמשלתם ככסף, שאין רקב שולט בו. עכשיו שעליתם כדלתות (רש"י - שער שיש צו שני דלתות, פותח אחד וחצירו סוגר, כך עליהם לחלוטין) נמשלתם כארז שהרקב שולט בו.

יומא ט:

But other Midrashim seem to contradict this. Reish Lakish here bemoans the fact the Jews missed the opportunity to move to E.Y en masse ('like a wall') when permitted to do so in Second Temple times

Some groups, particularly the Satmar Chassidim, have declared the mass aliya of the last 100 years to E.Y. and the establishment of a State to be a violation of these oaths and therefore a serious aveira. A number of responses have been made to this position. Rav Shlomo Aviner in a detailed analysis⁵ of this issue gives 13 answers, including:-

(i) This Chazal is an aggadata and is not meant to have halachic implications. It is not ruled in halacha by the Rambam, Shulchan Aruch or other classical halachic works. The message being communicated here by Chazal is certainly important and must be understood, but it is not appropriate to apply it to practical halachic decision making.

(ii) The Maharal⁶ explains that the oaths were not 'promises' but rather expressions of reality and an unchanging fact of life. God is telling the Jews not to go back to E.Y. too soon or their attempt will be futile - nature will defeat them. Now that nature is clearly 'on our side' again, this former reality has now fallen away.

(iii) The non-Jews broke their oath in the excessive persecutions. The oaths have therefore been nullified.

(iv) We did not take E.Y. from the non-Jews - they gave it to us in the Balfour Declaration, San Remo conference, UN Partition Plan etc. Therefore we have not violated anything.⁷ This position was famously stated by the Meshech Chochma - R' Simcha HaCohen of Dvinsk

(v) Ascending in stages is not considered to be 'like a Wall'

(vi) The 'Wall' only related to Bavel

(vii) The 'Wall' only relates to building the Temple

C] EXCEPTIONS AND EXEMPTIONS

14. אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם ויחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה, אבל לשכון בחוצה לארץ אסור אלא אם כן חזק שם הרעב ... ואף על פי שמותר לצאת אינה מדת חסידות שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום

רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה ט

The Rambam lists a number of 'heterim' to live in chu'l - (i) to learn Torah; (ii) to find a spouse; (iii) if parnasa is extremely difficult in Eretz Israel. But even if parnasa is very difficult, the Rambam points out that this is a middat chasidut to stay in Israel - the story of Machlon and Chilyon in Megilat Rut shows the disastrous spiral of decline that set in as a result of their leaving E.Y.

5. 'Like a Wall' - see <http://hirhurim.blogspot.co.il/2005/09/kuntres-she-lo-yaalu-ke-homah.html> and subsequent posts in that series

6. Netzach Yisrael Chap 24

7. How would this argument apply to the lands conquered after the 6 Day War?

15. .... אמנם כן צריך בתחלה תנאי אחד. שיהיה לו מקום מוכן להיות מצוי לו שם פרנסתו בריח וכמ"ש התה"ד שם ובכל בו וגם בתשב"ץ כ' דכל שאין לו שם פרנסה מוכנת מעבירו על דעתו וע"ד קונו ח"ו כו' והלא יוצאין מא"י לח"ל ללמוד תורה מרבו מכ"ש שלא לנסוע לכתחלה במקום שאין לו הכנה ללמוד. והכלל בזה אשרי הזוכה לכך ואינו נצרך לבריות ומתפרנס שם אפ"ל חיי צער ויעבוד השם אבל אין כל אדם זוכה לכך. וכבר נהגו העם שאינם נוסעים עם בניי קטנים והכל בשביל קושי השגת הפרנסה שם ורוב הוא לקטנים. וח"ו יש לחוש שיצאו לת"ר עד לא יחזק שכלם עליהם לסבול חיי צער. ועכ"פ אלו הנוסעים לשם וצריכים עי"כ להתפרנס מן הצדקה ואילו היו בח"ל היו יכולים להתפרנס ממעשה ידיהם לא טוב עושין כי גדול הנהנה מייגיע כפו וצוה לנו ז"ל עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. וצריכין להתיישב בזה כי הדבר שקול ואין לי בו הכרע עכ"ל.

פתחי תשובה אבן העזר סימן עה

In each case, one must make a realistic assessment of the options and the risks or Aliyah against chu'l

- pamas: options for career shift, commuting, alternative options in chu'l, balance of money/lifestyle/happiness
- effect on Torah: consider ones learning, children & schools, community. Do the Jews of chu'l need you?
- shiduchim: what kind of spouse is one looking for?

D] MITZVAH CHIYUVIT OR KIYUMIT?

16. ובדבר שאלתך אם יש מצוה עכשיו לדור בא"י כהרמב"ן או כהר" חיים בתוס' כתובות דף ק"י דאינה מצוה בזה"ז. הנה רוב הפוסקים סברי דהוא מצוה. אבל פשוט שאין זה בזה"ז מצוה חיובית שעל הגוף דא"כ היה ממילא נמצא שאסור לדור בחו"ל משום שעובר על עשה כמו מי שילבש בגד של ד' כנפות בלא ציצית שיש איסור ללבוש כדי שלא יעבור על עשה דציצית. ולא הוזכר איסור אלא על הדר בא"י שאסור לצאת ע"מ לשכון בחו"ל (ברמב"ם פ"ה ממלכים ה"ט). וג"כ הא דדאי אינו איסור לאו ואם היה איסור גם לאנשי חו"ל הי"ל לרמב"ם לומר שתם אסור לשכון בחו"ל אא"כ חזק בא"י הרעב. משמע דרק ליושבי א"י יש איסור שאסרו חכמים אבל מצד העשה אינה חיובית אלא כשדר שם מקיים מצוה. ובחדושי הארכתי הרבה בדברי ר"ח שבתוס' כתובות. וכיון שאינה מצוה חיובית יש ודאי להתחשב בהחשש של הר"ח בתוס' אם יוכל לזיזו במצות התלויות בארץ ....

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן קב

Rav Moshe Feinstein took the view that Aliya is a mitzvah kiyumit - i.e. there is no obligation to make aliya but someone who does so has performed a mitzvah min haTorah. However many other poskim disagree and hold that there is an obligation of Yishuv E.Y., unless one fits into one of the exceptions

E] VISITING ERETZ YISRAEL

17. והעולה לארץ ישראל, אם נזדמנה לו שיירא אפילו בערב שבת, כיון דדבר מצוה הוא, יכול לפרוש. (מגן אברהם - דוק' ע"ד להתיישב. וי"א אפי' ע"מ להחזיר כיון דאפי' מכלך ד"א בא"י מלוב (כ"א))

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רמח סעיף ד ומגן אברהם סימן רמח ס"ק טו

The Magen Avraham famously ruler that even walking 4 amot in E.Y. is the mitzvah (presumably as this is a minimal kinyan)

F] HASHKAFIC ISSUES

18. שכל הדר בארץ ישראל - דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ - דומה כמי שאין לו אלוה, שנה: (ויקרא כ"ה) לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלקים, וכל שאינו דר בארץ אין לו אלוה? אלא לומר לך: כל הדר בחו"ל - כאילו עובד עבודת כוכבים

כתובות קי:

Chazal made the statement that if a person lives in chu'l it is as if they worshipped avoda zara!

19. טעמו מבואר לפי שבחו"ל אפשר שיטה לבו שהעולם מתנהג עפ"י המזלות ח"ו משא"כ מי שדר בארץ ישראל שהיא בלתי לה' לבדו כדכתיב ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה וא"כ ודאי אין בלבו אלא אחד שאין לו להשען כ"א על אבינו שבשמים ותיקון כל העבודות לשם המיוחד

פני יהושע שם

The Pnei Yehoshua explains that in E.Y. a person can feel the direct hashgacha of God in the world whereas in chu'l a person feel that G-d is more removed - controlling the world through the mazalot

20. אָרְץ אֶשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ דָּרַשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה:

דברים פרק י"א

The Torah itself says that the 'eyes' of God - i.e. his hashgacha are on E.Y. constantly

21. ואבדתם מהרה, ושמתם את דברי אלה וגו', אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ היו מצויינים במצות שכשתחזרו לא יהו עליכם חדשים

ספרי דברים פרשת עקב פיסקא מג

Mitzvot are binding in chu'l so that we know what to do when we get back to E.Y. Any mitzvah in chu'l is 'low voltage'

22. הדא הוא דכתיב, (ירמיהו ט"א) מִי־תִנְנִי בְּמִדְבָּר מְלוֹךְ אֶרְחִים. אמר הקדוש ברוך הוא הלואי יהוון בני עמי כמו שהיו במדבר שהיו מלינין עלי, ודכוותיה (יחזקאל ל"ז) בַּיַּת יִשְׂרָאֵל יִשְׁבִּים עַל־אֲדָמָתָם וַיִּטְמְאוּ אוֹתָהּ. אמר הקדוש ברוך הוא הלואי יהוון בני עמי בארץ ישראל אף על פי שמטמאין אותה

ילקוט שמעוני איכה רמז תתרלח

The Midrash states that it is better for the Jews to be in E.Y., even if they do not keep the mitzvot!

Consider also:

- the opportunity to do certain mitzvot in E.Y. which do not apply in chu'l - Shemitta, Terumot Ma'aserot, Challah (min haTorah) - see Sotah 14a and Moshe Rabbeinu's desire for E.Y.
- the advantages of living in Israel for one's general connectedness to Jewish communal mitzvot/lifestyle - eg Shabbat in Israel compared to Shabbat in NY!
- building the Yishuv in E.Y.
- building and growing generally in E.Y vs 'maintaining' in chu'l
- messianic goals? - being a part of geula?

H] PRACTICAL ISSUES

(a) Aliyah must always be an agenda item. Make a yearly analysis to ask - is now the right time?

(b) There may be good reasons to stay in chu'l but a person should always be asking - **what is my heter to stay in chu'l**. People who want to perform other mitzvot lemehadrin should consider whether they are being hypocritical when they ignore the mitzvah of yishuv ha'aretz or excuse themselves on spurious grounds of parnasa or safety.

(c) There are good reasons to delay Aliyah (see above). But there are also bad reasons to delay Aliyah!

- risk aversion: there will ALWAYS be some level of risk in aliyah in different life areas (children, money). Consider the alternative risks in these areas of NOT making aliyah. See Rambam above - better to live in a bad neighborhood in E.Y. than a good one in chu'l. Remember, when sitting in chu'l working it all out that the numbers will probably NOT fully 'add-up'. That's normal (consider the sin of the spies)!
- culture clash - "Israelis are rude" etc etc
- inability to deal with a less 'easy'/'convenient' lifestyle
- the heat
- the politics

(d) Parents

23. אמר לו אביו לעבור על דברי תורה, בין מצוה עשה בין מצוה לא תעשה, אפילו מצוה של דבריהם, לא ישמע לו

שו"ע יו"ד סימן רמ סעיף טו

A child is not required and not allowed to listen to a parent if the parent asks them to break any halacha. This would include a parent instructing a child not to live in Israel. Of course, the parent has no halachic obligation to finance the child, so if they propose to go-it-alone, they'll need to find some money!

Leaving elderly parents is a very difficult call - it will depend entirely on the individual circumstances and, in all, cases the child will need to ensure that the parent is properly cared for. **Building in regular trips home must be part of any aliya plan wherever possible**

(e) Timing is essential. Think about parents aging, children aging re schools etc

(f) Consider compromise options - coming for a 2 year trial (1 year is usually not enough)